

דבר חודש בחודשו

בס"ד

עלון 68 - אלול 3 תשפ"א
מתורתו של הגאון הגדול רבי יואל שורץ שליט"א
משמעות המיוחדת של השנה שראש השנה חל בשבת

דבר המערכת

יום שמחה היא לנו לרגל הוצאת חלק הראשון מפירושו של מורינו על סידור התפילה, מ"מודה אני" עד סוף קרבנות – ברייתא דרבי ישמעאל.

מענין הדבר שבאותם ימים ממש הוציא לאור חתנו של מורינו – הג"ר נועם לסר שליט"א את ספרו החשוב "טעם בתפילה" ביאור קצר ומקיף על סדר התפילה, זכה מורינו לראות "פירותיהם בעולם הזה", מה שעמל בפירוש התפילה, זכה לראות שגם חתנו הוציא ביאור נפלא על התפילה, ונתקיים בו מה שכתוב שבגלל "עיון תפילה" זוכה האדם גם לפירותיהן בעולם הזה. ניתן להשיגו בחנות "יש כסוי"

ברכת המערכת למורינו ולחתנו שיפוצו מעינותיהם חוצה, ויזכו את עם ישראל בחיבורים רבים ומועילים, וכתובה וחתומה טובה לכל קוראי העלון בתוך כל כלל ישראל.
מערכת העלון

רגיל אינו מסוגל בשום אופן לבצעם, לפיכך אם חסר השופר הרי חסרה אותה התעוררות גדולה הבאה בעקבותיו, ובכל זאת, יש כאן יראת חטא המלמדת עד כמה חמורה אפילו עבירה בשוגג שהרי ביטלו את מצות תקיעת השופר בשבת שהיא מצוה חשובה עד למאד העומדת נגד קטרוג השטן. מפני החשש שמא ייכשל יהודי בשוגג ויעביר את השופר ברשות הרבים, אע"פ שלפי כמה שיטות אין נחשב רשות הרבים אלא אם ששים ריבוא עוברים בה, וזה לא מצוי כל כך, בכל זאת מפני חשש החטא היה צורך לתקן שלא יתקעו בשבת, התעוררות זו מפחד החטא פועלת על האדם כמו התעוררות הבאה לאדם על ידי תקיעת השופר. וזה מבטל את קטרוג השטן מגודל הרוממות הנוצרת מפחד החטא.

עוד נראה שזכות השבת מגינה על ישראל, וכמו שכתב בחתם סופר בדרשות (תחילת חלק א' בדרוש הראשון) ששבת ראשי תיבות; ש'ופר ב'רית ת'פילין, וראש השנה בשבת שקול כנגד כל אלו, וזכות השבת מגינה על ישראל מפני השטן. וכמו שמצאנו באדם הראשון שזכות השבת הגינה עליו, כמו שנביא לקמן. וגם שבכות השבת להביא את האדם לתשובה עילאית וכמבואר בהמשך.

וביאור דבריו, השבת מעידה על מעשה בראשית לכן בתפלת מעריב נזכר ויכולו. בשחרית נזכר מתן תורה, ובמנחה יום שכולו שבת שיהיה לעתיד לבוא, כי השבת הולכת ומרוממת את האדם, דבר מיוחד לשבת שאיננה כשאר הימים שאותה תפילה נאמרת בכל פעם. והנה השופר כולל את שלושת הדברים: המלכת ה' ביום הבריאה, זכירת השופר של מתן תורה, ושופרו של משיח. והשבת כאמור כוללת אף היא את מה שהשופר מורה.

הברית ביום השמיני אמנם דוחה שבת, אבל אחד הטעמים לכך שהמילה ביום השמיני הוא שצריך שיעבור על הנולד שבת ורק אז הוא ראוי להיכנס לברית. התפילין שאין מניחים אותן בשבת בגלל שהשבת היא עצמה אות. וכמו שבתפילין יש שני חלקים לקשר האדם עם הבורא, אחד

ראש השנה תשפ"א שחל בשבת [תש- אף (=חרון)]

שנה כזו היא מיוחדת אם לטובה טובתה מרובה, ואם חלילה להיפך רעתה מרובה (מנחת עני לבעל ערוך לנר פרשת האזינו). ולפי החת"ם סופר פרשת בחוקותי (תורת משה שנת תקס"ז) מהדורת הרב שטרן שנת תשס"ז עמוד פה - פו) המילה 'אשפת' מלשון אשפות היא סימן טוב ככתוב (שמואל א' ב' ח'), תהלים קיג' ז' מאשפת, ירים אביון.

אמר רבי יצחק: כל שנה שאין תוקעים לה בתחילתה מריעין לה בסופה, מאי טעמא: דלא איערבב שטן (ר"ה ט"ז ב').

מפרש בעל משך חכמה (פרשת אמור): שאין מצוות תקיעת שופר דומה לשאר מצוות שאם לא קיימה הוא נענש ואם נאנס התורה פטרה אותו, אלא היא כמו רפואה, שאם החולה נאנס ולא נטלה הרי זה לא יעזור לו להתרפא, כך גם השופר שמכניס את זכויותיהם של ישראל לפני אביהם שבשמים, ובכך מבטל את קטרוג השטן, אם לא נעשה הדבר אפילו שהיה באונס, הרי הקטרוג לא התבטל.

והנה חז"ל בטלו את תקיעת השופר שחל בשבת מחשש לחילול שבת ומה יקרה בשנה זו?

מפרש בעל הלכות גדולות, שמה שאמר רבי יצחק: שנה שאם לא תקעו בתחילתה מריעין לה בסופה זה רק אם היה באונס, אבל לא כשלא תקעו בגלל השבת. (הובא בתוס' ר"ה ט"ז ב' ד"ה שאין).

וטעם הדבר: היות וביום השני תוקעים, ואף שהוא חג רק מדרבנן, אולם היות והדבר השפיע בשמים, שהרי כמבואר בזוהר שהדין בשמים נחלק לשנים, יום ראשון דנים בו דינא קשיא וביום השני דנים דינא ריפא, וזה עצמו מורה על מעלתם וזכותם של ישראל שהסכימו בשמים למעשיהם. וגם שהיום השני גרם שלא נגמר הדין לגמרי ביום הראשון, לכן השופר של יום השני פועל גם הוא להביא זכויותיהם של ישראל לפני אביהם שבשמים.

ביאור נוסף (על פי ספר התודעה). כיון שעיקרה של מצות שופר היא להזכיר ולעורר את זכות עקידת יצחק, שנעקד על גבי המזבח ועם ישראל ממשיך בדרך, ונוהג כיצחק שמסר את נפשו, וכמו כן, כשעם ישראל לא תוקעים בשופר כדי להימנע מחילול שבת, ולמרות שהשופר מעורר רחמים עליהם ומוריד מעליהם את הקטרוג, זוהי מסירות נפש למען הקב"ה, כעין עקידת יצחק, לכן הוויתור על התקיעה למען שמירת השבת, הוא עצמו מגן ומעורר זכות על ישראל. (ובתפילת מנחה של שבת אנו אומרים "ועל מנוחתם יקדישו את שמך", במשך הדורות התגלה עם ישראל בתפארתו בכך שהקדיש את שמו של הקב"ה במה שמסר את נפשו למען מנוחת השבת שציווה עליה ה', וכמו כאן).

מור"ג הגר"ח שמואלב"ץ פירש את הסיבה כך, השופר בכח החרדה שהוא מעורר בלב האדם, הוא מוציא לפועל כוחות גנוזים שבאדם, אשר רק מכח הסכנה הם מתגלים, כך גם השופר שמעורר את חרדת הדין, בכוחו לרומם את האדם על ידי כוחותיו הגנוזים בו עד שבכל רגע יכול האדם לחזור בתשובה ולתקן את כל מעשיו ובכך להביא את הגאולה השלימה, לפיכך בכל פעם כשתוקעים בשופר, השטן מתבהל וחושב: שמא השופר הזה הוא השופר המבשר את התבטלות השטן המובטחת לעתיד לבוא, ואף ששנים רבות תקעו, בכל זאת בכל שנה, הוא מתבהל מחדש, משום שהוא יודע עד כמה גדול כוח ההתעוררות הבא מהחרדה, וככתוב (עמוס ג' ו'): "אם-יתקע שופר בעיר, ועם לא יזרדו..." ועיינו הרואות שפחד מפעיל באדם כוחות אדירים; כאשר נמצא האדם בסכנה ר"ל, הוא יכול לרוץ במהירות עצומה, או לעשות דברים שבזמן

"לא נתנו שבתות וימים טובים אלא כדי לעסוק בהם בתורה" לפיכך בשבת שמרבים יותר לעסוק בתורה ממילא שייכת יותר התשובה.

לכן, בשנה כזו שזכות השבת היא במקום זכות השופר, יש להיזהר יותר מכל זמן אחר בשמירת השבת על כל המשמעויות של השבת, ובנוסף לזה, השנה שמגפת הקורונה עדיין משתוללת ישנה תוספת תזכורת לחיובי השבת, משום שהשבת היא סיבה לגאולה. (והמילה קורונה בגימטריה השווה לגימטריה של המילים "בוא משיח". ובמדרש שיר השירים פרק ב' מובא; שלפני בוא המשיח תהיה מגפה גדולה בעולם, כדי לבער את הרע מהעולם, ומגפה כזו שפוגעת בכל הישוב לא הייתה מעולם).

[פרפרת לעניין: מגפת קורונה בגימ' 890 והגימ' של המילים 'על חילול השבת' היא 891. נגיף קורונה' בגימ' 510 והמילים 'ביטול יום השביעי' גם בגימ' 510. והמילים 'לקדש יום השביעי' עם 3 הכולל גם 890].

והן משום שצורת המגפה מוכיחה שזה עונש על חילול השבת שהתרבה השנה בפתיחת תחבורה ציבורית בשבת בכמה ערים. שמאז שהתחילו לפתוח מחדש את הקניונים ושאר חילולי שבת המונוניים חזר גם טרור הבלונים, וגם התחלואה ר"ל הולכת וגוברת, במיוחד זה בלט לעומת הגל הראשון שאז השבת הציבורית נשמרה על ידי הסגר שהוטל בארץ בכל שבת, שאז הייתה ישראל סמל ודוגמה להצלחה בהתמודדות נגד המגפה, ואילו כעת היא נמצאת במקום הכי גרוע. התחלואה גברה ביותר בשבוע פרשת כי תבוא, שבה נזכרה התוכחה על אי קיום המצוות, וזה גם מזכיר את התוכחה של פרשת בחוקתי שם נאמר (ויקרא כו' כא', כח') - רח"ל:

"וְאִם-תִּלְכּוּ עִמִּי קָרִי... וְהִלַּכְתִּי עִמָּכֶם, בְּזִמְתֵי-קָרִי..."

וכן התוכחה של כי תבוא היא אחרי פרשת כי תצא שבה נאמר הציווי לזכור את מעשה עמלק, וחז"ל למדו שעמלק בא בגלל חילול שבת. והיטלר ימ"ש עלה לשלטון ביום שבת ומיד גזר לסגור את החנויות היהודיות שהיו פתוחות בשבת, וזה היה רמז גלוי לכל מתבונן, ואז רבים הבינו את הרמז ולא חזרו לפתוח בשבת.

על כן יש להשתדל בשמירת השבת מאד במיוחד בשנה שראש השנה חל בשבת כי השבת היא המגינה מקטרוג השטן ומסתבר שאחת הסיבות לייחודה של שנה כזו לטוב או חלילה להיפך כדברי המנצח עני הנזכרים תלויים בשמירת השבת או חלילה חלילה.

מאורעות היסטוריים בסוף חודש אלול כהכנה לעולם חדש שנברא בתשרי עם בריאת האדם, שלכן יום בריאתו נחשב לתחילת העולם שלנו.

וזה היה סדר הבריאה: בזמן הנקרא בזמננו י"ז אלול החלו שמונה ימים שבהם כביכול היה הקב"ה בורא עולמות ומחריבן עד כ"ד אלול. ביום כ"ה אלול התחילה בריאת העולם אז היה יום הראשון לבריאה, וביום השישי לבריאה, נוצרה התחלת ההיסטוריה עם בריאת האדם ולכן ראש השנה נמנה מיום זה.

והנה המרגלים מתו ביי"ז אלול ארבעים יום אחר שבאו והוציאו דיבה על הארץ. והיה זה סוף לארבעים יום של עונש, כנגד ארבעים היום שתרו את הארץ. שלשונם נשתרבה עד הטבור ותולעים יצאו מזה לזה. יום זה הוא יום שנקבע להיות זמן שבו נהגו צדיקים לצום כמו שצמים בתאריך פטירת צדיקים מפורסמים כמו משה, אהרן, עזרא ועוד, וכבר הקשה המגן אברהם (או"ח סי' תקפ"ט) למה לצום ביום זה הרי "...וּבְאֵבֶד רְשָׁעִים רָזָה" (משלי יא, ג)? ויתכן כי סיבת הדבר: כי אלה שקבעו זאת, ראו ברוח קדשם, שבתאריך זה יהיה דבר נורא, היא השואה באירופה, שהחלה בתאריך זה, כדי לתקן גם את חטא (תהלים קו' כד') "וַיִּמְאַסוּ בְּאָרְץ זִמְרָה..." ואכן השואה שינתה את מקום היהודים והיהדות, שעד השואה

באופן אישי המרומז בתפילין של יד שהם לאדם לבדו, וקשר אוניברסלי על ידי תפילין של ראש שעליו נאמר (דברים כח' י') "יֵרְאוּ כָל-עַמֵּי הָאָרֶץ, כִּי שֵׁם ה' יִקְרָא עֲלֵיהֶם; וַיִּרְאוּ, מִפְּנֵי" בשבת נאמות ר (שמות כ' ז') "זְכוּר אֶת-יוֹם הַשַּׁבָּת לְקַדְּשׁוֹ." בלשון יחיד, וכתוב (שמות לא' טז') "וַיִּשְׁמְרוּ בְנֵי-יִשְׂרָאֵל, אֶת-הַשַּׁבָּת." לשון רבים, ושבת הציבורית נועדה גם ללמד לעולם כי ששת ימים ברא ה' את העולם, ומשבת בראשית לא נוצר שום טבע חדש.

שבת אותיות תשב

(ספרים הקדושים, מובא בספרי החיד"א)

שבת ותשובה קשורים זה בזה, מנהג בני אשכנז להתחיל את אמירת הסליחות במוצאי שבת, והדבר בא גם לידי ביטוי בפיוט "במוצאי מנוחה קדמנוך תחילה", ואמרו במדרש (בראשית רבה) על השבת המגינה (תהלים צב' א' : "בְּמִזְמוֹר שִׁיר, לַיּוֹם הַשַּׁבָּת", מי אמרו, אדם הראשון אמרו. ר' שמעון אומר לפי שבא השבת ונעשה סניגור לאדם לפני הקדוש ברוך הוא ואמר ריבון העולמים בששת ימי המעשה לא נהרג איש בעולם ובי אתה מתחיל זו היא קדושתו וזו היא ברכתך, וניצל אדם הראשון מדינה של גיהנום בזכות השבת, וכשראה אדם הראשון כוחה של שבת, התחיל משורר "בְּמִזְמוֹר שִׁיר, לַיּוֹם הַשַּׁבָּת!" אמר לו השבת: ולי אתה אומר הימנון, אני ואתה נאמר הימנון להקדוש ברוך הוא: "טוֹב לְהַדוֹת לַה' וְלִזְמֹר לְשִׁמְךָ עֲלֵינוּ".

עוד נאמר שם על השבת שמביאה לתשובה: "אמר ר' לוי המזמור הזה אדם הראשון אמרו, פגע אדם הראשון בקין, אמר ליה מה נעשה בדינך? אמר ליה עשיתי תשובה ונתפשרתי, התחיל אדם הראשון מטפח על פניו אמר: כך הוא גודל כוחה של תשובה ולא הייתי יודע, מיד עמד אדם הראשון ואמר "בְּמִזְמוֹר שִׁיר, לַיּוֹם הַשַּׁבָּת". מדברי המדרש שכאשר ראה אדם את כוחה של התשובה התחיל לומר על השבת, אנו למדים שהשבת והתשובה קשורים זה בזה בקשר ממש, דבר זה נלמד גם מדברי הגמרא (שבת ק"ח) כל השומר שבת כהלכתו אפילו עבד עבודה זרה כדורו של אנוש (שהם החלו בעבודה זרה בעולם ולכן חטאם חמור במיוחד כיוון שהם עשו את הפרצה הזו בעולם, ובכל זאת-) מחול לו, שנאמר (ישעיהו נ"ב) "אֲשֶׁרִי אָנֹכִי יַעֲשֶׂה-אֵת... יַיִם שִׁבְתִּי מִזִּזְלָם..." אל תקרי מחללו אלא מחול לו", ואף שאפשר לומר שעניין שבת מיוחד לתשובת המשקל לחטא עבודה זרה כיון ששבת הוא יסוד האמונה בה' ובהשגחתו, אולם מדברי המדרש דלעיל רואים כי השבת היא תיקון לכל חטא.

כמו כן כתב בספר חרדים (ענייני התשובה) ששמירת שבת כהלכה מסוגלת לתיקון ותשובה, ולכן על השב להוסיף להקפיד בשמירת השבת, טעם הדבר שהשבת היא חלק מהתשובה כיוון שהחטא בא מחסרון אמונה, וכמו שנאמר במדרש שאדם הרוצה לחטוא מהרהר בלבו כי הקדוש ברוך הוא חלילה עוצם את עיניו כדי שיוכל לחטוא, כוונת המדרש, שהחוטא מאמין כי אין הקדוש ברוך הוא מסתכל עליו ברגע זה, ואילו שמירת שבת שהיא יסוד האמונה מסלקת טעות זו ואז אין האדם חוטא כאמור (אבות פ"ג): "הסתכל בשלושה דברים ואין אתה בא לידי עבירה, דע מה למעלה ממך עין רואה ואוזן שומעת וכל מעשיך בספר נכתבין".

בנוסף לזאת, השבת מקדשת ומרוממת את האדם מעל פגם החטא, החטא פוגם ומשפיל את האדם, ואילו שמירת השבת מחדשת ומרוממת את האדם ומתקנת אותו מפגם החטא. דבר נוסף יש בעניין השבת והוא לימוד התורה כמו שאמרו רבותינו:

כתב בשנת ת"ש שמעולם לא הייתה סכנה ליהדות כמו בעת ההיא, לא סכנה חיצונית אלא של בריחה ממנה. כדברי המשך חכמה (פרשת בחוקות): "יחשוב לו הישראלי כי ברלין היא ירושלים, תצא רוח סערה ותעקור את הגוי כולו..."

דבר נוסף היה בגלל השואה, שאומות העולם הרשו ליהודים להקים מדינה בארץ ישראל, וכדברי הרמב"ן (שיר השירים ח) שהמשיח יקבל רישיון האומות כמו שהיה בבניית הבית השני ברישיון כורש.

הסכם אוסלו האומלל: עוד קרה בכ"ד אלול ערב שבת נצבים שם כתוב (דברים כט' יז, יח, יט) "פן-יש בכם, ערש פרה ראש-ולענה... והתברך בלבבו לאמר שלום יהיה-לי--כי בשררות לבי, אכה... לא-יאבה השם סלון לוי". נחתם הסכם אוסלו האומלל שהביא למסירת שטחים לידי אויבי ישראל שרצחו בעקבות זה למעלה מאלף יהודים, ולבסוף הביא הדבר לסיום כח השמאל בארץ בגלל הנבלה שעשו. שם ההסכם היה "עזה ויריחו תחילה" בגימ' 775 הדומה לגי' של המילים חלול שבת 776.

גם ממשלת השמאל האחרונה נפלה אחר זמן לא רב שהוקמה, בגלל שבסוף חודש אלול העבירה בשבת משחן לחברת החשמל ולא הסכימו לא לחלל את השבת, וזה נעשה בפרסום גדול ושונאי דת קבלו את פני המשחן כשדגלי המדינה בידיהם והיה חילול ה' גדול בשמחה על חילול השבת.

עוד מאורע, הפיגוע ההיסטורי במגדלי התאומים שחרבו כליל, המילה בשופר היא בגימ' שווה לגימ' של המילים מלחמת גוג ומגוג. ועם 1 הכולל היא בגימ' מגדלי התאומים. לדבר זה היה השלכות לגבי היחס של ארצות הברית לטרור האיסלמי, ואמנם זה אירע בכ"ג אלול בארה"ב, ובארץ כבר ירד הלילה של כ"ד אלול, (ראה מה שהובא למעלה על תאריך זה), גובה המגדלים שנהרסו, האחד היה גובהו כ-410 מטר והשני היה כ-420 מטר, מה שמזכיר לנו את חורבן שני בתי המקדש, ולבקש את בניין השלישי, כאמור שאין מראים סימן יפה לישראל עד שיבקשו את ה' ומלכות בית דוד ובית המקדש.

בשנת תשע"ט בי"ז אלול היה סבב שני של הבחירות שגרמו למצב המדיני כיום, שנגמר אחר סבב שלישי שהיה בו' אדר ונסתיים בליל ז' אדר יום פטירת משה רבנו. ודאי שיש משמעות לכך שזה אירע בתאריכים מיוחדים.

נירמול היחסים עם אבו דאבי: השנה בזמן שקראו את ההפטרה (ישעיה פרק ס' א-ז, פרק מט' ד') "קומו ארמי, כי בא אורח" בה נאמר: "...שאי-סביב עיניך, וראי--כלם, נקבצו באו-כה...". ורזוב לכה: כי-הקפה עליך המון ים, וזיל גוים יבאו לך. שפעת גמלים תכסהך, בכרי מדין ועיפה--כלם, משבא יבאו; זהב ולבונה ישאו, ותהלת השם יבשרו. כל-צאן קדר נקבצו לך, אילי גביות ישרתנה;". התחזק הקשר בין המדינה עם מדינות ערביות במיוחד עם איחוד האמירויות = אבו דאבי. והוא רמז למה שיקרה בעתיד כשנזכה לעשות את רצון ה'.

גם ממשלת קוסובו הודיע בשבוע זה על העברת השגרירות שלה לירושלים. וכתוב (ישעיה ס' יד) "ויהלכו אליך שזוזו בני מעינה, והשתזו על-כפות רגליך כל-מנאציך; וקראו לך עיר השם ציון קדוש ישראל".

החום הכבד בסוף השנה שבירושלים נמדדו 42 מעלות דבר שלא ידוע כמותו בכל מאת השנים האחרונות, מלמד על מה שכתב החתם סופר (פרשת בחוקות) כי שנת תש"פ מורה על דברים שליליים, ת"פ ושי' שהם סמלים של כוחות הרע בעולם. ואף קישר את המספר הזה לכתוב בתוכחה (ויקרא כו' כו) "...ואפני עשיר

היה מרכז היהדות במזרח אירופה, וחורבן יהדות זו הביא לחזרתה לירושלים.

סמלי הדבר: הש"ס שעליו חיים עם ישראל, וזה בא לידי ביטוי במיוחד בדורנו עם התרבות לימוד הדף היומי. על הכריכה של כל כרך מהש"ס כתוב "ש"ס בבלי" ובהרבה הוצאות כתוב גם "דפוס ווילנה", ולפחות בעמוד השער, כך סובבה ההשגחה לזכור את שתי הגלויות: א. בבל - עדות המזרח שהיו תחת גלות האסלם [ישמעאל]. ב. גלות רומי - האשכנזים שהיו תחת ארצות הנצרות [עשו].

בפנים המסכת: הדף של הגמרא, מורה על דרך גלות התורה ושובה למקומה: המשנה חוברה בארץ בהיותה גולה מירושלים לגליל. הגמרא בבבל. מפרשי הגמרא משני צדדיה; רש"י והתוספות בגלות רומי, ועתה כמעט כל החידושים הנוספים, הם מתחדשים או יוצאים לאור בירושלים.

מלחמות העולם תיקון חטא המרגלים, ושני חלקים ממלחמת גוג ומגוג (חפץ חיים)

מלחמת העולם הראשונה החלה בט' באב שהוא תאריך בוא המרגלים שהחטיאו את ישראל בהמאסים את הארץ. מלחמה זו הביאה להכרת האומות בזכות עם ישראל על ארצו בהצהרות בלפור וסן רמו שנתנו מנדט לאנגליה להקים בית לאומי ליהודים בארץ. ועוד נעשה דבר גדול מאד לקראת הגאולה עקב המלחמה, שרה שנירר בהיותה פליטה בווינה הושפעה עמוקות מתלמידי הרש"י הירש ולמדה שם את שיטתו ובכח זה היא הקימה את תנועת בית יעקב שנשים צדקניות שגדלו על ברכי התנועה בנו בתים יהודיים בנטלם את עול פרנסת הבית כדי שהבעלים ילמדו תורה כל היום, וזה הביא לאחר זמן לפריחת עולם התורה במידה שלא ידוע כמותו, במספר לומדי התורה שתורתם אומנותם.

מלחמת העולם השנייה החלה כאמור בי"ז אלול יום מות המרגלים ונסתיימה עם כניעת יפן בכ"ד אלול. התאריך של שמונה ימים אלו הם ימי הכנה לקראת בריאת העולם בכ"ה אלול.

מלחמה זו הביאה לשניויים עצומים בעם ישראל; אחד הדברים החשובים היה שינוי מרכז היהדות שעד אז היה בחוף לארץ ומעט היהודים שהיו בארץ היו סמוכים על שולחנם של יהודי הגולה הן בעזרה הכספית והן בתורה כי גדולי התורה חיו בחוף לארץ. השואה הרסה את הישיבות וחצרות החסידות בגולה, ואולי לכן עיקר השואה הייתה על אדמת פולניה שהיהודים כינו אותה פולין = 'פה לין' עד המשיח. רמז נוסף הוא ששמו של גדול התורה האחרון בגולה שיהודי הארץ היו פונים אליו, היה הג"ר משה פינשטיין כשמו של משה רבנו שמת בגולה לקראת כניסת היהודים לארץ.

נס ההצלה של התורה שעברה מהגלות החרבה לארץ דרך ווילנה היה כעין נס החנוכה. לקראת המלחמה, הגרמנים שחששו לפתוח במלחמה כל זמן שרוסיה הייתה נגדם, פיתו את הרוסים בתחילת חודש אלול שיחתמו עמם על חוזה של אי התקפה בחלוקת פולניה ביניהם, כך הביאו למלחמה ולשואה. בהסכם הזה היה דבר לא מובן, החליטו על ווילנה שתהיה מחוץ לחלוקה וכך היא הייתה עצמאית מספר חודשים, שהיו נחוצים להצלת מרבצי התורה של הדור הבא. הנס הראשון שניצלה קבוצה של גדולי ישראל כעין הנס שנשאר פך שמן טהור. והנס השני היה כמו שאותו פך שמן דלק בנס ככל שהיה צורך, כך אותה קבוצה לא גדולה זכתה שעל ידם קם עולם התורה המפואר של ימינו שלא ידוע מתי היה כמותו, והיה זה גם נס ההצלה של היהדות בכלל.

נס הצלת היהדות: טרם השואה הייתה גרמניה מרכז התרבות העולמי והשפעתה ההרסנית על היהדות הלכה והתפשטה עד שחמיו של הרב בן פורת שהיה ניצול שואה התבטא שאילולי השואה כבר חלילה לא היה קיום ליהדות כיוון שהרבה יהודים התרחקו מיהדותם עד כדי שנאה לה. ארתור רופין (מנהיג ציוני)

ג. שיטת רבינו יהונתן מלוניל (ר"ה כ"ט) הסובר אדם המדבר ואינו שומע יכול להוציא אחרים ידי חובת שופר בתקיעתו, והקשה בספר מועדים וזמנים, (א, א) שהרי אם אינו שומע הוא אינו בר חיובא, ופירש את הדבר על פי מה שכתב רבינו יהונתן לקמן, "ויחיד שלא תקע חבירו תוקע לו דהא לא כתיב ותקעתם כדכתיב בלולב ולקחתם שתהא לקיחה ביד כל אחד ואחד אלא זיכרון תרועה ויום תרועה לפיכך כיון ששמע התקיעה מחבירו יום תרועה איכא וזיכרון תרועה איכא", ופירש שכוונתו כך, שישנם שני חלקים בחיוב מצוות השופר תקיעה ושמיעה ואף מי שאינו חיב בחלק השמיעה כיון שאינו שומע, בכל זאת חיב בחלק התקיעה.

ועל פי דברי רבינו יהונתן אלו הסיק שם שאדם המדבר ואינו שומע יש עליו ללמוד לתקוע כדי לקיים מצוות תקיעה, אבל מי שיכול לשמוע לא יצא ידי חובתו בתקיעה בלבד ולכן כשתקע לתוך בור ולא שמע את קול התקיעה חיב לחזור ולשמוע תקיעת שופר ואף צריך לחזור ולברך על תקיעה זו ויתכן שגם רבינו תם והשאלות המוזכרות לעיל יתבארו על פי שיטה זו. (וראה בארוכה בספר **זיכרון תרועה** של מורינו הרב שליט"א עמודים 46 - 49 בהערות).

והענין שנרמז בו, שאם המצווה היא רק שמיעה, זה מורה על הקריאה האלוקית שובו אלי ואשובה אליכם, היינו קריאה אלוקית לתשובה, ולכן השופר חיב להשאר בצורתו הטבעית [ורמז, ש"הטבע" בגימ' א-להים]. ואם המצווה היא כוללת גם חיוב תקיעה הרי היא גם קריאה ובקשה אל ה': השיבנו ה' אליך ונשובה. שמעתי מידידי הגי' מרדכי אליפנט בשם הגרי"ז שהנוסח של ברכת השופרות בראש השנה "...שומע קול שופר ומאזין תרועה... ברוך... שומע קול תרועת עמו ישראל ברחמים" קול שופר היא המצווה, ומאזין תרועה, הכוונה לתפילה שבאה יחד עם התקיעה.

בחלק הווידי שבתשובה נאמרו שני פירושים לפי הגאונים היא בקשת סליחה. ולפי הרמב"ם הווידי הוא מלשן ודאות שמכיר החוטא בחטאו ובכך הוא מחזק את החרטה על החטא ואת הקבלה לעתיד שבתשובה. ואם כן יתכן לבאר את המצווה כך: השמיעה היא קריאה לנו לשוב, והתקיעה היא בקשת הסליחה מצידנו בתשובה.

המכון להסרת מכשול איסור תולעים לזיכוי הרבים!

ניתן להזמין הרצאות מהרב שליט"א בעניין תולעים ודרכי הטיפול בהם 054-841-6169

***

לעילוי נשמת **מישה בן תמרה ויצחק ת.נ.צ.ב.ה.**

***

תרומות והקדשות: 052-718-9446, 058-325-8278

***

ספרי רבנו על המדף: 1. חודש רחמים והסליחות, 2. פתח לדופקים בתשובה, 3. פתחי תשובה, 4. "דבר חודש בחודשו" ממספר 1 עד מספר 50 בכריכת ספר, 5. ענף עץ עבות, 6. משמעות חג סוכות, 7. זכרון תרועה (ענייני שופר), 8. ביאורי תפילות – חלק א'.

ניתן להשיג את הספרים בחנות "יש כיסוי" [סריגת שוורץ], מלכי ישראל 1, ירושלים טל' 02-5383955

***

הודעה חשובה לבעלי פלאפון מפוקח: ניתן להתקשר למערכת בדוא"ל או בפלאפון ולקבל העלונים לפלאפון.

***

להערות והארות, ולקבלת העלון במייל ולתגובות: אש"ל – איגוד שומעי לקחו של רבינו: eeguds@gmail.c

יְשִׁים לְזִמְכֶם בְּתֹזֶר... " והיה זה רמז לכתוב (מלאכי ג' יט) "כִּי-הַיְהוָה הַיּוֹם בָּא, בְּעֶרְ כְּתֹזֶר..." ר"ל, ושם הוסיף ששנת תשפ"א היא מלשון "ב) אֲשַׁפֵּת, יָרִים אֶבְיֹן" היא סימן לטוב ועלינו לתת לב לשוב כדי שאכן יתקיימו דבריו.

פינת ההלכה

גדר חיוב מצוות שופר בראש השנה

הראשונים נחלקו בהגדרת מצוות השופר שבראש השנה, האם היא מצוות תקיעה בשופר או שאין מצוות תקיעה כלל אלא שמיעת קול תקיעת שופר, ויש כמה תוצאות הלכתיות להבדל זה, ונביא כאן כמה מהן:

א. אדם המדבר ואינו שומע, חיב במצוות התורה, ולעניין חיובו במצוות שופר תלוי הדבר במחלוקת זו, שאם כל חיוב המצווה היא השמיעה אם כן אינו שייך במצווה זו כלל והוא פטור מתקיעה ואינו יכול להוציא אחרים ידי חובתם, התשב"ץ (ח"ג סי' קי"ג) והכל בו הלכות ר"ה אכן סוברים שאדם זה פטור ממצוות שופר לחלוטין אבל אם בכלל המצווה גם חיוב תקיעה בשופר לכאורה אדם זה יהיה חיב לתקוע בעצמו כדי לקיים מצוות תקיעה. (וראה ערוה"ש או"ח סי' תקפ"ט).

ב. נוסח הברכה, אם המצווה היא שמיעת קול שופר יש לברך לשמוע קול שופר. אבל אם המצווה היא תקיעת שופר, יש לברך על תקיעת שופר או לתקוע בשופר.

ג. אם ישנה עדיפות לתקוע בעצמו בשופר או אין עדיפות לכך, בכל מצוה ישנו כלל "מצווה בו יותר מבשלוחו", לפיכך אם המצווה היא שמיעת קול שופר אין עדיפות לשמיעת קול השופר מתקיעת עצמו לבין שמיעה מתקיעת זולתו, אך אם ישנה מצוות תקיעת לכל אחד, אלא שבעל התקוע מוציא את השומעים מדין שומע כעונה, הרי ישנה עדיפות לקיום המצווה בעצמו מאשר על ידי שמיעה מאחרים.

הדעות בגדרי המצווה

א. שיטת הסוברים שהמצווה היא רק השמיעה: הרמב"ם כותב (בספה"מ עשין קי"ע) "שצונו לשמוע קול שופר ביום ראשון מתשרי", וכן ביד החזקה (הלכות שופר פ"א ה"א) "מצוות עשה של תורה לשמוע קול תרועת השופר בראש השנה שנאמר יום תרועה יהיה לכם" ובתשובותיו סי' קכ"א בהוספות להרמב"ם (הוצאת אל המקורות) הדגיש: "שהמצווה אינה התקיעה זולתי השמיעה אבל המצווה היא השמיעה לא התקיעה ואין אנחנו תוקעים זולתי כדי לשמוע ונברך לשמוע קול שופר ולא נברך על תקיעת קול שופר וכן דעת הבה"ג והחינוך (מצוה ת"ה), וכן דעת הטור (סי' תקפ"ה) והוכיח זאת מהדין האמור (ר"ה כ"ז ב) שהתוקע בבור ולא שמע קול תקיעה לא יצא הרי שעיקר המצווה היא השמיעה וכן פסק השו"ע (או"ח תקפ"ה סעי' ב') שכתב: "יברך לשמוע קול שופר", ופירש המ"ב (שם ס"ק ד') דלאו בתקיעה תליא מילתא אלא בשמיעה שהרי התוקע ולא שמע קול שופר לא יצא.

ב. שיטת הסוברים שמצוות שופר היא התקיעה בו: הסמ"ג (עשין מ"ב) והסמ"ק (מצוה צ"ב) כתבו "מצוה לתקוע בשופר". אמנם אפשר לפרש שכונתם היא שחייבים לתקוע בשופר כדי לקיים מצוות שמיעת שופר, וכשם שמצווה לבנות סוכה כדי לקיים מצוות ישיבת סוכה, אבל יותר נראה שכונתם היא; שישנה מצוות תקיעה, כמו שסובר כן רבינו יהונתן מלוניל (ר"ה דף כ"ט ובסוף המסכת). השאלות ורבינו תם בספר הישר סי' רנ"ט סוברים שנוסח הברכה היא על תקיעת שופר, נראה מדבריהם שהמצווה היא התקיעה.